

ERNEST HEMINGWAY KOMU ZVONÍ HRANA

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

„Zkusím, jestli tě dokážu správně políbit.“

„Polib mě aspoň trochu.“

„Já nevím jak.“

„Prostě mě polib.“

Políbila ho na tvář.

„Tak ne.“

„Co s nosem? Vždycky mě zajímalo, co se dělá s nosem.“

„Podívej, otoč hlavu.“ A pak se jejich ústa pevně spojila a ona ležela, těsně přimknutá k němu, její ústa se pomalu pootevírala, on ji tiskl k sobě a najednou se mu zdálo, že ještě nikdy v životě nebyl tak šťastný, tak vesele, zamilovaně, jásavě, niterně šťastný, nepřemýšlel, necítil únavu ani starost, jenom tu velikou radost, a pak řekl: „Můj králíčku. Má milovaná. Má sladká. Můj dlouhý, líbezný miláčku.“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je z první třetiny knihy, kdy spolu Robert Jordan a Marie strávili první noc. Marie se Robertovi svěřila, že byla znásilněna, ale on je první, s kým se miluje.

Robert Jordan pracuje ve Španělsku jako odpalovač mostů. Nyní přišel další úkol, při němž se dostává mezi partyzány žijící v lesích. Na starost ho má starý Anselmo. Mezi partyzány Robert poznává krásnou Marii, které vojáci nedávno úplně oholili hlavu, ale nyní už jí vlasy dorůstají. Partyzány vedl Pablo, kterého by se ostatní rádi zbavili. Hned první noc přišla Marie za Robertem do stanu a milovali se. Předtím zažila jen znásilnění a až teď lásku. Ráno už u Roberta ve spacáku nebyla.

Ten den Pilar, Pablova žena, všem vyprávěla různé historky, které s partyzány zažila. Oni i fašisté byli velmi krutí. Robert si na plánovanou akci domluvil další muže a koně pro přepadení vojáků, až bude most stržen. Akci měl podle rozkazu provést pozitří. Dopoledne za ním na louku přišla Marie a zase se milovali. Oběma připadalo, že se země zachvěla, což podle Pilar zažije člověk jen 3x za život. Pilar to zažila 2x, a to s matadorem, který trpěl souchotinami a zemřel na zranění způsobené býkem.

Do jeskyně, kde se partyzáni schovávali před sněhem, se vrátil cikán s informacemi o strážích na mostě. Robert došel na stanoviště pro Anselma a v družném rozhovoru se vraceli zpět. V jeskyni byl již dost opilý Pablo a začal se Roberta vyptávat, odkud je a co dělá. Robert klidně odpovídal, že byl učitelem španělštiny v Montaně. I tuto noc strávil Robert s Marií. Ráno se u jeho stanu objevil nepřátelský jezdec a Robert ho zastřelil. Ten den došlo k několika dalším útokům na obou stranách, fašisté dokonce uřezávali mrtvým partyzánům hlavy a odvezli si je. Partyzánská skupina si vyprávěla o svém životě a Marie potom v noci líčila Robertovi, jak jí oholili hlavu a znásilnili ji. Tu noc Pablo vykradl Robertovy tlumoky a odnesl část výbušnin.

Další den Robert provedl stržení mostu přesně podle plánu. Anselmo a mnozí další zemřeli, ale akce byla úspěšná. Pablo se vrátil a ukázal se jako dobrý pomocník, ne zrádce. Při ústupu zpátky do hor se Robertův kůň smekl ve stráni, Robert spadl a kůň mu zlomil nohu. Robert už nemohl pokračovat v cestě, ale chtěl zůstat na místě, odkud by mohl střílet po fašistech. Marie ho nechtěla opustit, ale on ji přesvědčil.

- **téma a motiv**

téma: láska

motivy: polibek, nos, tvář, štěstí

- **časoprostor**

prostor: z úryvku není patrný; Robertův stan, Kastilie, Španělsko

čas: 3 dny v květnu během španělské občanské války (1936–1939), z úryvku není patrný; noc

- **kompoziční výstavba**

Kniha je rozdělena na kapitoly, příběh je vyprávěn chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, válečný román

- **vypravěč**

er-forma

- **postavy**

Robert Jordan – Američan, učitel španělštiny, ve válce pracuje jako dynamitník – odstřeluje mosty a cesty, statečný, autoritativní, miluje Marii a plánuje s ní budoucnost

Marie – španělská dívka, partyzána žijící v lesích, sirotek, mladá a krásná, štíhlá, s krátkými medovými vlasy (hlavu jí oholili vojáci, kteří ji potom znásilnili), důvěřivá – poslouchá cikánku Pilar, miluje Roberta a chce mu být oddanou ženou

Pilar – cikánka, partyzána, partnerka šéfa partyzánů Pabla, moudrá žena, přející, statečná

Pablo – vůdce partyzánů, nevypočitatelný, ostatní se ho bojí, ale ukáže se jako hrdina

Anselmo – téměř sedmdesátiletý člen partyzánů, statečný, nápomocný Robertovi, zemře při závěrečné scéně – odstřelení mostu

- **vyprávěcí způsoby**

v úryvku se objevuje přímá řeč postav (Roberta a Marie) a pásmo vypravěče

- **typy promluv**

dialog 2 postav (Robert, Marie) a pásmo vypravěče

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

spisovný jazyk v pásmu vypravěče i v přímé řeči

elipsa „Co s noseem?“

zdrobnělina králíčku

citově zabarvená slova *milovaná, sladká, dlouhý, líbezný miláčku*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

metonymie *A pak se jejich ústa pevně spojila*

hyperbola *ještě nikdy v životě nebyl tak šťastný, tak vesele, zamilovaně, jásavě, niterně šťastný, nepřemýšlel, necítil únavu ani starost, jenom tu velikou radost*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

1. polovina 20. století

Ernest Hemingway (21. 7. 1899, USA – 2. 7. 1961, USA)

- americký spisovatel, novinář, povídkář, dramatik
- miloval přírodu, lov a dobrodružství
- čelní představitel tzv. ztracené generace
- hrál na violoncello a boxoval
- po absolvování základní školy se stal reportérem kansaského listu Star
- byl velmi ovlivněn válečnými událostmi
- hned po vypuknutí 1. světové války vstoupil do italské armády jako dobrovolník ambulancních sborů Červeného kříže
- byl těžce raněn
- španělské občanské války se zúčastnil jako reportér
- válečný zpravodaj v Číně
- za druhé světové války pobýval na Kubě a vyhledával německé ponorky v Karibském moři
- jeho postavami jsou muži – stateční, cílevědomí, ctižádostiví, staví je do kritické mezní situace, zkouší, jak to hrdinové vydrží a jak se zachovají
- způsob psaní: metoda ledovce → podstatné je to „pod vodou“ (cílem je si to domyslet)
- v roce 1953 získal Pulitzerovu cenu
- v roce 1954 dostal Nobelovu cenu
- ve svých dílech vystupuje pod pseudonymem Nick Adams
- v roce 1961 pravděpodobně spáchal sebevraždu (zastřelil se puškou) – někdy smrt vysvětlována jako nehoda při čištění hlavě

Sbohem, armádo! – román odehrávající se na italské frontě

Pátá kolona – jediné drama, které Hemingway napsal. Tematicky vychází ze zkušeností ze španělské občanské války.

Stařec a moře – novela, hlavním hrdinou je stařec Santiago, jenž bojuje do poslední chvíle s hrdostí a vírou proti nepřízní osudu. V knize je výrazná metoda ledovce.

- **literární / obecně kulturní kontext**

- představitel americké meziválečné prózy
 - představitel „ztracené generace“
- ztracená generace:
- skupina spisovatelů narozených kolem roku 1900
 - spisovatelé zažili první světovou válku a zobrazovali ji ve svých dílech
 - vyjadřují pocity vojáků po návratu z války (vrátili se duševně zmrzačení a měli problémy se zařazením se do společnosti)
 - pro autory jsou typické životní postoje, kterými dávají najevo nesouhlas a nedůvěru ke společnosti, často staví své hrdiny do velmi nebezpečných situací, kde musí prokazovat svůj charakter
- základními tématy jsou: zklamání a skepse, rozklad lidských a společenských hodnot, hledání východiska v útěku do přírody nebo kultury

Romain Rolland

- Francouz, prozaik, dramatik, esejista, hudební historik a literární kritik
- nositel Nobelovy ceny za literaturu (1915)
- pracoval v nově vzniklém Červeném kříži
- profesor dějin umění a dějin hudby
- kritizoval fašismus

- propagoval Sovětský svaz a jeho socialistickou formu vlády
- díla: *Jan Kryštof, Petr a Lucie, Dobrý člověk ještě žije*

William Faulkner

- Američan, prozaik, básník, scénárista
- nositel Nobelovy ceny za literaturu (1949)
- absolvoval letecký výcvik
- v roce 1918 byl poslán s Královským letectvem do Francie, kde byl při cvičném letu raněn
- obránce práv černochoů
- celý život hájil právo umělce na soukromí
- díla: *Absolone, Absolone, Pobertové, Vojákův žold*

John Steinbeck

- Američan
- nositel Nobelovy ceny za literaturu (1962)
- nositel Pulitzerovy ceny (1940) - prestižní americké žurnalistické a umělecké ocenění
- prokazuje zájem o sociální problémy
- díla: *O myších a lidech, Hrozny hněvu, Na východ od ráje*

Erich Maria Remarque (vl. jménem Erich Paul Remark)

- Němec
- odešel jako dobrovolník do 1. světové války, v roce 1918 byl raněn
- zajímal se o automobilové závody a nějaký čas i aktivně závodil
- po nástupu fašismu v Německu v roce 1933 se dostal na seznam zakázaných autorů
- v roce 1938 byl zbaven německého občanství
- nacistická propaganda prohlásila, že byl doopravdy Paul Kramer (Remarque pozpátku) Žid, který se nezúčastnil 1. sv. války, a tudíž ji nemůže popisovat
- v roce 1939 odjel do New Yorku, kde získal americké občanství
- oženil se s bývalou manželkou Charlieho Chaplina
- do vlasti se nikdy nevrátil (styděl za to, čeho jsou Němci schopní)
- díla: *Na západní frontě klid, Miluj bližního svého, Tři kamarádi*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Komu zvoní hrana – toto slovní spojení se objevuje na začátku knihy v citátu Johna Donna:

Žádný člověk není ostrov sám pro sebe; každý je kus nějakého kontinentu, část nějaké pevniny; jestliže moře spláchne hroudu, je Evropa menší, jako by to byl nějaký mys, jako by to byl statek tvých přátel nebo tvůj: smrtí každého člověka je mne méně, neboť jsem část lidstva. A proto se nikdy nedávej ptát, komu zvoní hrana. Zvoní tobě.

ustálené spojení slov „zvoní hrana“ (ta hrana – mn. číslo) = zvoní umíráček

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Tematika válčení je stále aktuální, stejně tak tematika lásky mezi mladými lidmi.

- **pravděpodobný adresát:**

Knihy nemá jasně daného čtenáře. Muže zaujme válečná tematika, ženy-čtenářky ocení milostný příběh.

- **určení smyslu díla:**

Stojí za to se zamilovat a prožívat štěstí, i kdyby to mělo být jen na pár dní. Kniha zároveň ukazuje na odvahu lidí, kteří bojují za svůj národ a stát, dokonce riskují životy.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Román vyšel roku 1940 (po románu *Sbohem, armádo!* a před novelou *Stařec a moře*).

- **tematicky podobné dílo:**

Ernest Hemingway – *Sbohem, armádo!*

Romain Rolland – *Petr a Lucie*

- milostné příběhy na pozadí války

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Film z roku 1943 je velmi dobře hodnocen a odpovídá knižní předloze.